

דלקות בשד – Acute Mastitis

זהו מצב של זיהום בפרנקימה של השד. מופיע בעיקר מהשבוע השני והשלישי לאחר הלידה, נדיר יותר שיופיע בשבוע הראשון. לעיתים יופיע גם במשך ההיריון. התסמינים בדרך כלל חד צדדיים ומאופיינים בצמרמורת ולאחריה חום וטכיקרדיה.

השד נעשה חם ואדום והתלונה העיקרית היא כאב. כ - 10% מהנשים הלוקות במסטיטיס יפתחו מורסה בשד, כאשר מקור הזיהום הוא הפה והלוע של הילוד היונק. ההידבקות תהיה דרך פצע בשד או ישירות דרך הפטמה.

התייחסות מערבית - חשש לדלקת עם זיהום תטופל באנטיביוטיקה. במקרים חמורים של היווצרות מורסה באזור הדלקת היא תנוקז על ידי שאיבה במחט או על ידי חתך וטיפול אנטיביוטי משלים.

במצבים של כאב, גודש ואף חסימה בחלב אך עדיין ללא סימנים סיסטמיים של חום, הנטייה כיום היא להימנע ככל האפשר ממתן אנטיביוטיקה ולטפל בעזרת חימום או קירור של השד בנוסף לעיסוי, ניקוז וריקון השד לעיתים קרובות ככל האפשר.

מנוחה, עייפות ותשישות מהווים זרז למצבים דלקתיים של השד ומנוחה הכרחית לריפוי ומניעה. התייחסות זו חשובה גם במצבים זיהומיים. יש לבדוק את הרגלי ההנקה של האישה והדרכתה על מנת למנוע הישנות של התופעה.

יעוץ והדרכה ניתן לקבל מיועצות ההנקה של ארגון "לה לציה". בנוסף כדאי לעיין באוסף מאמרים ועצות בנושא (למטפלים ומטופלים) באתרי האינטרנט העוסקים בהריון, לידה והנקה: www.beofen-tv.co.il, www.leida.co.il.

רפואה סינית (דלקת, זיהום - Yong חזה – Ru)

ההתייחסות תהיה בהתאם למקור הבעיה:

1. מסיבות פנימיות: א) בזמן ההיריון
ב) לאחר הלידה.
2. מגורם חיצוני - מזהם.

סיבות פנימיות

ההפרדה בין ההיריון לבין התקופה שלאחר הלידה נעשית עקב מגבלת השימוש בצמחים ובנקודות האסורים בזמן הריון. בנוסף לכך גודש, גושים, כאב ואי נוחות בחזה מחייבים בדיקת רופא על מנת לשלול גידולים בעיקר בזמן ההיריון.

בזמן ההיריון התופעה נפוצה בעיקר בטרימסטר הראשון ולעיתים בתחילת השני ושכיח יותר בהריון ראשון (הצנרת של השד לא נפתחה אף פעם).

השד והפטמה קשורים לכבד ולקיבה. מספר גורמים יכולים לפגוע בתפקודם התקין בזמן ההיריון ולאחר הלידה. חוסר דם, חוסר יין ורגשות שקשורים להריון וללידה עלולים לפגוע בתפקודם של הכבד והקיבה. תנועת הצי בבית החזה קשורה לכבד וכאשר תנועתו נפגעת תיפגע גם תנועת הנוזלים בשד. היתקעות של שניהם עלולה להוביל לגודש. תוספת של חום שמקורו בהיתקעות האנרגטית, בקיבה ובחוסר היין יובילו למצב דלקתי.

המצב האנרגטי של האם ישפיע ישירות על חומרת הסימפטומים וההחלמה ולכן התייחסות למנוחה ותזונה נכונים הכרחיים.
ללא מזהם חיצוני התקדמות המחלה איטית יחסית. בתחילה יהיה כאב בחזה עם נפיחות והתקשות, ובדרך כלל בהתחלה לא יהיה שינוי בצבע השד ושינוי החום יהיה איטי.
ככל שהטיפול יהיה מהיר יותר כך ניתן "לחסוך" את התקדמות המחלה.

הסינדרום : Liv Qi stg + st heat - בשלבים הראשונים מעורבות הכבד היא הדומיננטית ובהתאם לכך הטיפול.

עיקרון הטיפול : לרכז ולהניע את הכבד, לנקות חום מהקיבה.

צמחים : הפורמולה הבסיסית - **Xiao Yao San**
(dang gui, bai shao, chai hu, fu ling, bai zhu, sheng jiang, gan cao)

התאמות : נוציא sheng jiang - עקב מצב החום.
במידה והטיפול בזמן הריון להיזהר עם dang gui בעיקר בהיסטוריה של הפלות.
במצבים של חום נוסף - shi gao, jin yin hua, lian qiao
ליחה, תחילה של רעילות - pu gong yin, su gen, gua lou
לתנועת הצי בבית החזה - jie geng
בזמן הנקה נוסף - tong cao
לחום וחוסר יין בקיבה - zhi mu

דיקור : Liv14 - לאזן את הכבד והנעת צי בבית החזה.
Sp 21 - לטיפול בשד ובחזה.
Cv17, Si11 - לווסת ולהניע צי בבית החזה.
Li11, Gv14 - להוצאת חום, Li4 - לא בזמן הריון.
Gb41 - נפיחות וחום מהשד.
St44 - לחום בקיבה ולשד.
Si1 - למרות שמקובל לדקור אותה לחוסר בחלב יש בה תועלת רבה גם במצב זה.
St15, 18 - כנקודות מקומיות.
B115, 17, 18 - להשפעה על בית החזה.
Pc6, Tw6 - להשפעה על זרימת הצי בחזה.

סיבות חיצוניות

במצב זה בנוסף למעורבות האיברים הפנימיים קיים גורם פתוגני חיצוני של חום ורעילות (זיהום). מקור הזיהום הינו חדירה של חיידקים (רעילות) לשד עקב פגיעה של הפטמה. פגיעה של הפטמה יכולה להיגרם עקב בעיה בהנקה וגירוי יתר מכני. ריקון לא טוב של השד ומצב בסיסי כמתואר בסיבות הפנימיות יכול להוות רקע נוח לכניסת גורם פתוגני חיצוני בצורה מהירה ודרמטית יותר.
במקורות הסינניים : סיבת הזיהום נקראת Chui Ru (נשיפה לחזה), כלומר הנשימה של התינוק וחום פיו נכנסים דרך הפטמה או דרך פצע, מתווספים לחום האם ויוצרים עודף חום שעלול להפוך לרעילות.

סינדרומים : Liv Qi stg. + St Heat + חום ורעילות

קיימים 3 שלבים :

א) גודש/ התקשות בשד, כאב, ללא תחושת חום מקומית או כללית. זהו המצב הקל ביותר לטיפול ולהשפעה.

ב) חום ואודם מקומי בשד, גושים, כאב, רגישות למגע - כבר יש זיהום וסימנים למוגלה בשד. לעיתים יש הפרשת מוגלה מהשד ו/או חלב עם ריח רע וסירוב של התינוק לינוק מהשד הפגוע. לעיתים עדיין ניתן לטיפול ללא אנטיביוטיקה אך דורש מעקב זהיר והתערבות רפואית מערבית במידה וחלה החמרה.

ג) התפתחות מורסה בשד, חום כללי וכאב חריף ופועם בשד. דורש התערבות מערבית: כירורגית - ניקוז ותרופתית - אנטיביוטיקה.

המדדים להחרפת המצב הם עוצמת הכאב, האודם והחום המקומי והסיסטמי. בהתאם לכך תהיה עוצמת הטיפול ותדירותו.

עיקרון הטיפול: לרכך ולהניע את הכבד, לנקות חום ורעילות, להניע את החלב ולרכך גושים.

בשלב א' הטיפול כמו בדלקת מגורם פנימי. לעיתים קרובות, בעיקר אם צ"י האם חזק לא נזדקק להתערבות נוספת.
שלב ב'

צמחים: הפורמולה הבסיסית - **Gua Lou Niu Bang Zi Tang**

(gua lou, niu bang zi, huang qin, zhi zi, jin yin hua, lian qiao, tian hua fen, qing pi, chai hu, chen pi, zao jiao ci, gan cao)

התאמות: dang gui, chi shao - להניע דם ולחזקו.

lu lu tong, pu gong yin, chuan shan jia - להוציא חום ולאפשר לחלב לצאת.

אם אין הרבה חום והסטגנציה יותר משמעותית נוציא את המקררים החזקים huang qin, zhi zi ונוסיף su gen, lu lu tong, jie geng

דיקור: כמו טיפול מבעיה פנימית. מכיוון שזה מצב שלאחר הלידה, לא קיימת מגבלה בבחירת הנקודות. ניתן להוסיף: Li4 לחום, Liv2 לחום בכבד, St 40 לליחה וכדומה.

שלב ג' - ההתייחסות לשלב זה היא בהנחה שהטיפול הסיני משולב בטיפול המערבי, לכן בפורמולה הנבחרת יש התייחסות לחיזוק הגוף בהנחה שהפתוגן חדר לגוף עקב חולשה וכן שהמחלה עצמה והטיפול המערבי מחלישים את האישה.

צמחים: הפורמולה הבסיסית - **Tou Li Xiao Du San**

(ren shen, bai zhu, fu ling, dang gui, bai shao, chuan xiong, huang qi, jin yin hua, bai zhi, zao jiao ci, jie geng, gan cao)

התאמות: נחליף ren shen ב- tai zi shen על מנת להקטין את האפקט המחמם של הפורמולה. אם עדיין המצב הוא של חום ניתן להחליף את huang qi ב- dang shen. עם הירידה בחום נחזיר את huang qi עקב חשיבותו למערכת החיסון.

בחום גבוה נוסיף shi gao, zhi mu אם יש גם עצירות - da huang

דיקור: לפי גישה זו עלינו להוסיף נקודות לחיזוק הצי"י והדם בהתאם למצב האישה.

לחיזוק הצי' : St36, Sp6, Li10. לחיזוק הדם : St37,39, Sp10.
נקודות על הבטן כ - Cv4,6 נבחר כאשר ההפרשות שלאחר הלידה (לוכיה)
נפסקו, כנ"ל St30 שתשפיע לטובה על השדיים וההנקה.

סיכום : הטיפול הסיני בדלקות מסוג זה יעיל מאוד כל עוד הוא נעשה בשלבים
הנכונים. במצבים חריפים שיתוף הפעולה עם הרפואה המערבית מונע סיבוכים,
מקטין את סיכויי החזרה ומגדיל את האפשרות להמשך ההנקה.
טיפול התנהגותי וסיוע של תומכת לידה עם כל שיטות הטיפול שהן בקיאות בהם
(עיסוי השד, תנוחות הנקה, טיפול ושמירה של הפטמות, קירור, חימום, עלי כרוב
להוצאת החום מהשד ועוד) מגדילים גם הם את הצלחת הטיפול.

מוטקה אילון
מרכז ההתמחות בגינקולוגיה, ביה"ס למטפלים
מועדון הספורט אוני' ת"א

מקורות :
רפואת נשים, פרקי יסוד בגינקולוגיה / יוסף שנקר, אוריאל אלחלל הוצ' דיונון
מדריך הרוארד לבריאות האישה / ק. קרלסון, ס. איזנשטט, בעריכת פרופ' דניאל זידמן.
Myles textbook for midwives / Bennet Blown
Obstetrics & Gynecology in Chinese Medicine / Giovanni Maciocia
המדריך הקליני לרפואה סינית מסורתית / יעל ססלוב, נדב שרייבום
מחלקה גינקולוגית ביה"ח העירוני בייג'נג, פרופ' יונגן וו